

G O L F

EEN ZOEKTOCHT NAAR DE OORSPRONG

de levens van

J.A. BRONGERS & S.J.H. VAN HENGEL

G O L F

EEN ZOEKTOCHT NAAR DE OORSPRONG

de levens van

J.A. BRONGERS & S.J.H. VAN HENGEL

2019

Arnout Janmaat

Brave New Books

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door Stichting NGA Early Golf en de Nederlandse Golf Federatie. Daarnaast is de auteur veel dank verschuldigd aan Ayolt Brongers, Robin Bargmann, Rick van den Boom, Marlof Strumphler en Frederik Gast voor hun medewerking aan het onderzoek.

© Arnout Janmaat, 2019

Omslagontwerp Arnout Janmaat (afbeelding: Anthonie Waterloo, Huis Kronenburg en Loenen aan de Vecht (Rijksmuseum).

ISBN 9789402130362

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	9
Joop Brongers (1906-1954)	13
Schooltijd	14
Sportjournalistiek	15
Bataafsche Petroleum Maatschappij	20
De journalistieke onderneming Brongers	24
Niet-actuele journalistiek	26
Syndications Press Service	27
Golfjournalistiek	28
Geschiedenis van de golfjournalistiek	30
De link tussen 'Loenen' en golf	31
Golf-redacteur Brongers	33
De tegelverzameling Brongers	34
Maandblad Golf	37
Golfhistorie	40
Epiloog	41
Steven van Hengel (1925-1985)	47
Oorlogsjaren	52
Opleiding en carrière	58
Mister Golf	62

Van Hengel op de Kennemer	66
De Van Hengel Course	68
Openbaar Golf	71
Dutch Open	76
Geschiedenis	81
Vroeg golf en zijn ontwikkeling	83
Move over, St. Andrews	86
Early Golf (1982)	91
Epiloog	94
Verwijzingen	97

INLEIDING

'BECAUSE YOU CAN'T TRACE IT, DOESN'T MEAN IT'S NOT THERE'

Op 25 juni 2017 werd niet alleen het 10-jarig jubileum van golfclub Old Course Loenen groots gevierd, maar ook het 144ste lustrum van de gehele golfsport werd herdacht. In 1297 zou in Loenen namelijk de allereerste golfwedstrijd ter wereld zijn gespeeld. Een wedstrijd met een nogal grimmige aanleiding.

Na de moord op Floris V, de graaf van Holland, hadden zijn moordenaars zich verschanst in kasteel Kronenburg in Loenen aan de Vecht. Na belegering en uithongering gaf hoofdverdachte Gerard van Velsen zich uiteindelijk op 26 december 1296 over. Hij werd geradbraakt en in een met spijkers doorboorde ton door de straatjes van Loenen gerold.

Ter herinnering hieraan werd het jaar daarop rondom kasteel

Kronenburg een partij kolf gespeeld, waarvan de eerste hole als volgt verliep:

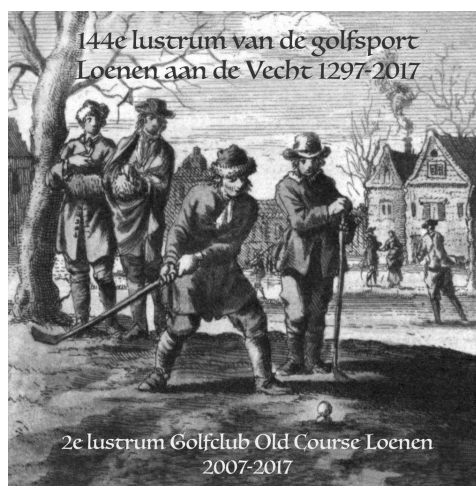
'Er waren altijd twee partijen kolvers, elk doorgaans 4 man sterk, voorzien van houten kolven en houten ballen. Men begon aan het raadhuis van Kronenburg, sloeg de ballen voort langs de Gruttersteeg en Dorpstraat, of Kronenburgs-Eind naar het slot Kronenburg. Die daar het eerst de keukendeur raakte had ééne partij gewonnen. Hier werden de spelers op bier onthaald en het volk, dat de kolvers vergezelde, mocht naar appelen grabbelen, die daar door den Heer voor hen

*gestrooid werden.*¹

De eerste wedstrijd werd een jaarlijkse traditie die eeuwenlang bleef voortbestaan tot het jaar 1830, althans, zo gaat de legende.

Veel direct bewijs voor de eerste golfwedstrijd in Loenen is er namelijk niet. In 1870 werd het verhaal door hoofdonderwijzer Herman Breuninghoff de wereld in geholpen met een artikel in het tijdschrift *Mengelwerk*.² Kort na deze publicatie werden er al vraagtekens geplaatst bij het waarheidsgehalte van de beweringen van Breuninghoff. 'Is het kolven evenwel reeds een zóó oud vermaak, dat het van dien tijd dagteekent? (...) Zou dit gebruik werkelijk uit dien oerouden tijd afkomstig zijn?', vroeg de anonieme 'H.M.' zich in in het blad *De Navorscher* af. Hij wees ook op een historische incorrectheid in het stuk van Breuninghoff die de berechting van Gerard van Velzen in Loenen liet plaatsvinden, terwijl dit in Leiden zou zijn gebeurd.³

Het verhaal van Breuninghoff wint daar natuurlijk geen geloofwaardigheid mee. Het bevat bovendien kenmerken die door Eric Hobsbawm zijn aangeduid om een 'invented tradition' te onderscheiden - om nationalistische motieven, vaak door onderwijzers bedachte gebruiken met vermeend lange traditie, die eind negentiende eeuw door heel Europa werden verspreid.⁴ Volledige duidelijkheid over het verhaal van Breuninghoff is er tot op de dag van vandaag niet en daardoor blijft het tot de verbeelding spreken.

Poster van golfclub Old Course Loenen, waarvoor men een ets van Jan Luyken uit ca. 1680 gebruikte.

INLEIDING

Herman Breuninghoff.

In 1871 nam onderwijzer en schrijver Jan ter Gouw de Loenense kolfpartij van Breuninghoff - met enkele kanttekeningen - over in zijn boek *De Volksvermaken*. De bekende golfjournalist Joop Brongers (1906-1954) nam het verhaal op zijn beurt weer van Ter Gouw over - zonder de kanttekeningen - en Steven van Hengel gaf het kerstkolven zelfs internationale bekendheid. Doordrongen van het feit dat er geen direct bewijs was voor het

bestaan van deze eerst wedstrijd in Loenen, hadden ze beiden hun redenen om het toch te gebruiken in hun zoektocht naar de oorsprong van golf.

Joop Brongers (1906-1954) was een breed geïnteresseerd man met een ongelooflijk soepele pen. Hij stond aan de wieg van het maandblad *Golf* en groeide uit tot een echte promotor van de golfsport in Nederland. Hij was de eerste die de Nederlandse geschiedenis van golf en haar Hollandse voorlopers beschreef, iets waarvoor hij ook een historische collectie bijeenbracht. Daarnaast was Brongers de eerste PR-chef van het huidige Shell.

Steven van Hengel (1925-1985) was een bankier die zijn stempel drukte op alle facetten van het golfspel, zowel op zijn club de Kennemer als op landelijk niveau. Op het terrein van de golfgeschiedenis zette hij het werk van Brongers voort, breidde het fors uit en zocht jarenlang, tevergeefs, naar